

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎՐԱՑԱԿԱՆ ԱՅԲՈՒԲԵՆԻ
ԾԱԳՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՃՈՆ ԿՐԵՔՔԻՆ

Քիվլընտի Համալսարանի լեզուաբանության դասախոս և Հայերէնագէտ Փրոֆ. Ճ. Կրեքքինի ներկայ յօդուածին առիթ կ'ընծայեն 1980ի ընթացքին լոյս տեսած երկու գիրքեր վրացական արուեստի մասին, մին՝ Պերլին, միւր՝ Լուվէն-Լա-նէով: Մինչ անոնցմէ առաջինին մէջ, իտիթ Նոյպաուէրի ստորագրութեամբ կը հաստատուի այն վարկածը՝ թէ վրացական այբուբենը նախաքրիստոնէական ծագում մը ունենայ, Լուվէն լոյս տեսած միւս հրատարակութեան մէջ, ընդհանրապէս, պնդիւնքի արեւելագէտ Կիյ Լաֆոնթէն կը թելադրէ որոշ առնչութիւն մը վրացական այբուբենի ծագումին և հայկականին միջեւ, մատնանշելով հանդերձ՝ թէ ամէնքը համաձայն չեն այս տեսակէտին:

Ներկայ յօդուածին մէջ, Հեղինակը կը վերլուծէ հայկական և վրացական այբուբեններու յորինուածքը, շեշտելով յատկապէս այդ այբուբեններուն մէջ պայթական և շփական բաղաձայններուն նկատմամբ հնչիւնաբանական մերձեցումին սկզբունքային հիմնական հանգիստութիւնը:

Այս վերլուծումին հիման վրայ, Կրեքքին կ'եզրակացնէ թէ այն տեսաբանութիւնը՝ որուն վրայ կը յենու վրացական այբուբենային գրութիւնը որոշ կախում-նաւորութիւն մը կ'ենթադրէ հայկականէն: Անկասկած, Մեսրոպ և իր հնչիւնաբանական տեսութիւնը ուղեցոյցի դեր մը կատարած պէտք են ըլլալ վրացական այբուբենին ձևաւորման գործին մէջ, անոնց համար՝ որ զայն գլուխ հանած են:

THOMAS GAMKRELIDZE'S REPLY TO JOHN GREPPIN*

Tbilisi

February 16, 1982

Dear Professor Greppin,

Thank you for your paper on the origin of the Georgian alphabet which seems to be interesting and which reflects to some extent the ideas about the origins of alphabetic scripts in general we discussed during your stay in Tbilisi. I found in it many points I discussed with you last and I believe it is me you have in mind when you mentioned anonymous «scholars in Tbilisi»¹ who dismiss Mesropian intervention in the creation of the Georgian alphabet.

As you may know, I am preparing a volume dealing with the typology of alphabetic scripts (the book will hopefully appear in the fall of this year), where the problem of the origin of scripts (mainly alphabetic scripts) are being discussed in general terms. In it there is a special emphasis on the scripts which were derived from the alphabetic Greek writing system as their prototype (Coptic, Gothic, Armenian, Georgian, Slavic). The bulk of the book is of course dedicated to Georgian as reflected in the title of the monograph *A Typology of the Alphabetic System of Writings and the Problem of the Origin of the Georgian Script*.

* Prof. John Greppin, having sent a pre-publication copy of his paper on the origin of the Georgian alphabet to Academician Prof. Thomas Gamkrelidze, received the following reply. The reply has been forwarded to the editors of Bazmavep for publication.

1. Other «scholars in Tbilisi», reject Mesropian intervention simply on the grounds that the Georgian script was created allegedly centuries earlier than the Mesropian one.

I think the main question involved in this problem is to state unequivocally what must be understood under, and implied by, the term «origin of a script». Is this the shaping of certain signs according to signs of other writing systems, or is it a breaking up of the speech into individual sounds according to the sounds of the prototype alphabetic system, naturally arranging and ordering them in conformity with the sound-symbols of that source's writing system? The additional sounds, if any, are added in a certain order, induced by other considerations, to the main sequence of sound-symbols. The graphic shapes of sound-symbols created in this way may repeat the forms of the prototype system. Or, they may differ from them, being initiated randomly to graphic symbols of totally different scripts or being created at will by the inventor of the alphabet.

Now, as to the interrelationships between the Georgian and Armenian alphabets. The fact that the Armenian alphabet, as well as the Georgian, has a single symbol for the affricates says of course nothing as to the direction of the influences. It goes without saying that the Old Georgian and the Mesropian scripts, being Christian scripts of roughly the same epoch, may have influenced each other. However, the direction of the influence should be understood only after the determination of the time of the creation of the Georgian script. What clinching evidence do we have to assume that the Mesropian script antedates the Old Georgian writing, apart from a passage in Koriwn's *Life of Mashtots* that is considered by some scholars a later interpolation? There are certain indications to the contrary: certain Georgian letter-names may have influenced the Mesropian naming of the Armenian symbols. But the main evidence against the Mesropian intervention in the creation of the Old Georgian alphabet, or even against the influence by Mesropian alphabetical theory, is the fact that the principles according to which the Georgian sound-symbols are arranged in the alphabetical order differ essentially from those of the Mesropian alphabet: the Georgian alphabet follows closely the Greek prototype, while the Mesropian one differs from it totally, having peculiar Armenian sound-symbols interspersed in the original Greek order yielding a numerical system which has nothing in common with the original Greek system that is closely and in all details

followed by the Old Georgian one². The Armenian system seems to be more sophisticated in concealing its alphabetical source, this being a further indication of its later character as compared to the Old Georgian script. In the light of all these data concerning the general principles of creation of alphabetic systems of writing, we assume that the problem of the origin of the Old Georgian system must be solved in a manner different from that proposed by a dubious passage in Koriwn.

Yours truly,

THOMAS GAMKRELIDZE

Director

Tsereteli Institute of Oriental Studies
Academy of Sciences of the Georgian SSR

2. This fact cannot be reconciled with your assertion that «the Georgian alphabet has an order that is as close to that of Greek as to that of Armenian».

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

ԹՈՄԱՍ ԿԱՄՔՐԵԼԻԾԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՀՈՆ ԿՐԵՐԻՆԻՆ

Փրոֆ. ձ. Կրեբերն, իր յօդուածը հրատարակութեան յանձնելէ առաջ, կը շնորհակալանայ ինձի հանդէպ իր Կամքրելիձէի, որու պատասխանը հոս կը հրատարակենք: Կամքրելիձէ, տարակարծելով հանդերձ վրացական ալբանին նախաքրիստոնէական գոյութեան հեքիաթէն, եւ ընդունելով հայ ու վրացական ալբաններու հանգիստութիւնները, որով՝ փոխադարձ կապակցութեան թը վաճկածը, հարց կը դնէ, սակայն, թէ ի՞նչ փաստ կայ հաստատելու համար - բացի Կորիւնի, ըստ իրեն, վիճելի մէկ անցքէն -, թէ հայկականն է որ կը կանխէ վրացականը եւ ոչ թէ հակառակը: Նկատի առած՝ թէ վրացական ալբանները աւելի հաւատարմօրէն կը հետեւի յունականի կարգին, մինչ հայկականը աւելի բարդ յօրինուածք մը ունի, Կամքրելիձէ կը խորհի թէ աւելի հաւանական կը թուի վրացական ալբանին նախնականութեան վարկածը՝ հայկականին նկատմամբ: